

Текст неофіційного перекладу рішення:

Обставини справи

Ця справа стосувалася православного обряду освячення в класі, проведеного в Росії.

Заявниками є подружня пара (перший і другий заявники) та їхній син (третій заявник), які не були членами / представниками / прихильниками Російської Православної Церкви. Заявники стверджували, що їхній син був змушений брати участь в обряді, коли пішов до школи у віці 7 років, а їм про цей обряд нічого не було відомо, і скаржилися, що їхнє право на забезпечення освіти сина відповідно до їхніх релігійних переконань не було дотримане.

Заявники є громадянами Росії та належали до Церкви Співдружності Христа (the Church of the Community of Christ).

3 вересня 2007 року в муніципальній школі, у якій третій заявник розпочинав свій новий навчальний рік, було проведено православний обряд освячення, організований деякими батьками учнів. Перед початком уроків у класній кімнаті, де був і третій заявник, священник у відповідному вбранні – батько одного з учнів, приблизно протягом 20 хвилин проводив обряд. Він роздавав паперові ікони й молився, а потім запросив дітей поцілувати розп'яття.

Заявники не були поінформовані щодо майбутнього обряду. Вони стверджували, що це глибоко збентежило їхню дитину, і вказали, що інші діти змусили їхнього сина поцілувати розп'яття, а за те, що він не хрестився, побили його.

Другий заявник того ж дня поскаржився на інцидент до прокуратури та подав заяву про відкриття кримінального провадження у зв'язку зі стверджуваним побиттям.

Національні органи влади негайно розпочали розслідування та дійшли висновку, що права першого та другого заявників були порушені, оскільки обряд відбувався без їхньої згоди. Органи влади також порушили дисциплінарне провадження стосовно вчителя, який був присутній на уроці. Місцевий департамент з освіти офіційно оголосив директорів школи догану за порушення конституційного права учня на свободу віросповідання.

Крім цього, заявники звернулися до суду з вимогою про стягнення відшкодування шкоди зі школи. Після заслуховування всіх учасників справи суди відмовили в задоволенні позову. Вони дійшли висновку, що обряд відбувся в позаурочний час за ініціативи православних батьків і, по суті, був помилкою вчителя школи.

Заявники скаржилися, що обряд порушив їхні права за статтею 9 Конвенції, а перший та другий заявники як батьки вказали на порушення статті 2 Першого протоколу до Конвенції у забезпеченні освіти їхнього сина згідно з їхніми релігійними переконаннями.

Оцінка Суду

Стаття 2 Першого протоколу до Конвенції (право на освіту)

ЄСПЛ підкреслив, що обряд освячення був релігійною церемонією зі значним духовним і символічним значенням у традиціях православ'я в Росії. Цілком зрозуміло, що для першого та другого заявників, які були прихильниками іншої християнської конфесії, сама лише присутність їхньої дитини під час обряду без їх попереднього повідомлення може з суб'єктивної точки зору демонструвати неповагу держави до їхніх релігійних переконань.

Однак з об'єктивної точки зору обряд освячення являв собою поодинокий випадок у вихованні третього заявника, обмежений в обсязі та часі. Хоча й викликає співчуття той факт, що батьки не були поінформовані про обряд, жодних доказів, окрім тверджень заявників, що третій заявник був підданий ідеологічній пропаганді чи примушуванню або що йому було спричинено страждання, не було.

Що більш важливо, національні органи влади діяли у відповідь на скарги заявників оперативно та адекватно, визнавши порушення їхніх прав, що дало ясно зрозуміти, що цей інцидент не повториться. Крім того, у рамках цивільного провадження національні суди ретельно розглянули вимоги заявників і надали детальне обґрунтування для відмови в їх задоволенні.

Відповідно, ЄСПЛ визнав, що стосовно першого та другого заявників не було порушено статтю 2 Першого протоколу до Конвенції, і що за статтею 9 Конвенції інших питань не виникає.

Стаття 9 Конвенції (право на свободу релігії та віросповідання)

Вирішуючи питання стосовно меж розгляду цієї справи, ЄСПЛ визнав, що третій заявник, як і інші особи, що постраждали від стверджуваного порушення їхнього права на свободу віросповідання до досягнення повноліття, мав право на подання скарги від свого імені незалежно від батьків.

ЄСПЛ зазначив, що муніципальна школа в цій справі дійсно сприяла колективній реалізації / здійсненню російськими православними віруючими свободи вираження своїх релігійних поглядів. Однак не було жодних доказів того, що зміст обряду / церемонії був передбачений або контрольований освітніми органами влади, включений до змісту шкільної програми чи був обов'язковою шкільною вимогою. Участь держави в цій справі не виходила за межі надання приміщення муніципальної школи домінуючій релігійній групі для проведення незначного заходу одноразового характеру без жодних намірів ідеологізації. На думку національних органів влади, ця подія головним чином була, по суті, помилкою вчителя школи, і її негайно виправили шляхом конкретних рішень і санкцій.

Участь третього заявника не виходила за межі простої присутності на обряді / церемонії. Зокрема, не оскаржувався той факт, що, хоча всі були запрошені поцілувати розп'яття, насправді це робили лише ті, хто дійсно цього хотів, і що третій заявник утримався. З матеріалів справи не вбачалося, що когось із учнів примушували прийняти невеличкі ікони, які священник поклав на парти учнів. Дійсно, у твердженнях

сторін не містилося жодних вказівок про будь-які прямі спроби священника чи вчителя схилити до своєї віри чи змусити когось узяти участь в обряді.

Крім цього, ЄСПЛ вкотре нагадав, що національні органи влади діяли у відповідь на скарги заявника оперативно та належним чином.

ЄСПЛ дійшов висновку, що третього заявника не було змушено до участі у прояві / демонстрації релігійних переконань іншого християнського віросповідання і не було позбавлено можливості притримуватися власних релігійних переконань. Православний обряд, свідком якого був третій заявник, міг викликати в нього певні відчуття суперечності, однак це має розглядатись у більш широкому контексті відкритості та терпимості, які вимагаються в демократичному суспільстві конкуруючих релігійних груп.

Тому в цій справі не було порушено права третього заявника за статтею 9 Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення статті 2 Першого протоколу до Конвенції (право на освіту).

Відсутність порушення прав третього заявника за статтею 9 Конвенції (свобода думки, совісті та релігії).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 20 жовтня 2020 року і набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.